

A fény határozza meg a teret¹

A Covid okozta lezárások után április elején nyitott ki Németország Saarland tartománya, az éttermek és a kiskereskedelmi egységek mellett a kulturális intézmények is megnyitották a kapukat. A Saarländische Staatstheater a rugalmas pandémia-konceptiójának köszönhetően tervezni és folytatni tudta a próbákat, sőt 6 premiert is tartott. Ezt követően viszont megint le kellett állni a járvány miatt. A fősvény című darab színpada, ami egy rugalmasan alakítható, világítástechnikailag igen hatásos tér, a következő évadban lesz megint látható.

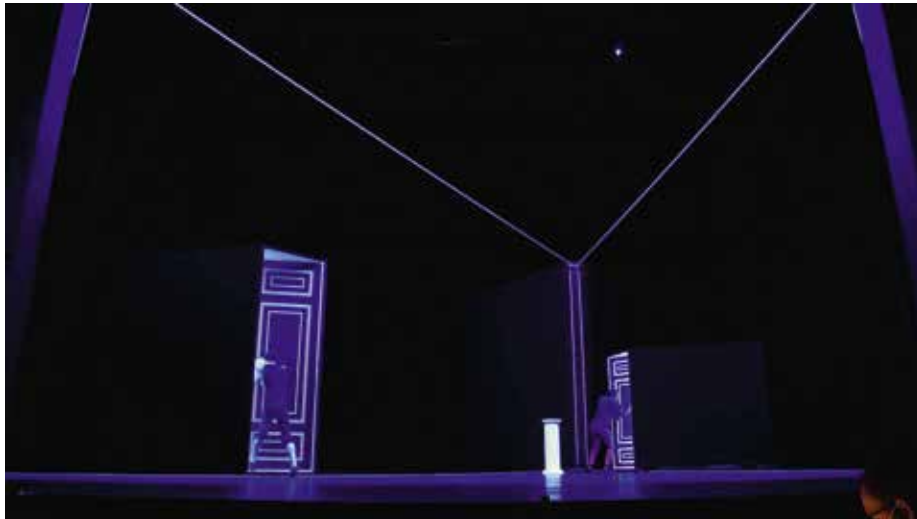
Harpagon, a fősvény, egyedül áll egy fénykúp alatt, pénzes ládája fölé hajol, majd egy hangot hallunk. Gyorsan bezárja a ládát, és eltűnik vele a színpad-tér sötétjében. Valaki követi őt az üres színpadon. Mintha kézzel rajzolná, hirtelen a sötétből felfelé, oldalra, méterről méterre négy világító vonal lesz látható, és a színpadteret kitöltő, keresztben fekvő téglalapot formál. Majd ez eltolódik, és egy következő, perspektivikus kontúrrá alakul át. A kék fényekről a fekete felületek között rögtön falakra asszociál a néző, és a perspektíva egy túldimenzionált szobát ad ki. Csupán a színpad padlóját lehet fix elemnek tekinteni a térben, de a szereplők – két ágyon ülve – éppen alulról, a sülyesztőből emelkednek ki. A kép teljes, kezdődik az előadás.

A darab során ez a „vázlatos” tér többször mozgásba jön, azaz elasztikus – a kötelei rövidülnek vagy nyúlnak, a falak eltolódnak, állandó játék zajlik a perspektíva vonalakkal. Ajtók tűnnek el a

Foto: FABIAN LISZT

Mintha csak kézzel vázolták volna fel: a tér fényből – A fősvény, Staatstheater Saarbrücken

A világító kötelek egy „elasztikus” teret alkotnak, amely összehúzódik és tágul, és egyre újabb perspektívákat képez

sötétben vagy tűnnek elő, eltolódnak, mintha lebegnének, megragadják a tekintetet. A változó tér szuggerálja a helyszínváltást, nem tudni biztosan, hogy a színészek egy házon vagy annak számos szobáján haladnak át.

A perspektívák váltakozása, a tér összeszűkülése és kitágulása, a minimális tárgyhasználat folyamatosan újrakerezezi a situációkat.

Fabian Liszt díszlettervező Molière sokat játszott darabjához olyan teret hozott létre, amely Harpagon személyiségének belső világát vetíti ki. A tervező számára fontos volt, hogy a darabot ne a megszokott képi világgal mondja el, mivel *A fősvény* előadásain már annyiszor jelentek meg úri szobák a színpadon.

„Valamit szembe akartam ezzel állítani. A szereplők hatalmi játszmákat folytatnak, taktikáznak, szövetkeznek, ahol csak lehet, annak érdekében, hogy a helyzetet az előnyükre fordítsák. A térrel közvetlenül összekapcsolni a kiindulási helyzetet és ezzel játszani, azaz, hogy a viszonyok nem csak a szereplők között tolongnak el, hanem a térben is, ez számomra izgalmasabbnak tűnt” – mondta Fabian Liszt. A cél az volt, hogy ezt a vizuális világot olyan rugalmas könnyedséggel vigye a színpadra, hogy annak mechanizmusa rejtve maradjon.

Francis Bacon művei inspirálták a díszlettervezőt erre a vázlatos szerű struktúrára. *A fősvény*-hez Liszt egy rugalmasan alakítható konstrukciót talált ki, amely fluoreszkáló kötelekkel állandóan változtatja a képzeletbeli szobát. A világosítók és a díszítők számára pedig Liszt létrehozott egy működő modellt, amellyel bemutatta a kötelek hosszának változását.

A Saarländische Staatstheater produkciónak létrehozásában és a rendezésben Karl Wiedemann világítástervező is részt vett, ami nagy előny volt a tervek kidolgozásánál és megvalósításánál. Ideális és inspiráló alkotó csapat jött létre, művészi, műszakilag és világítástechnikailag minden egy kézben futott össze.

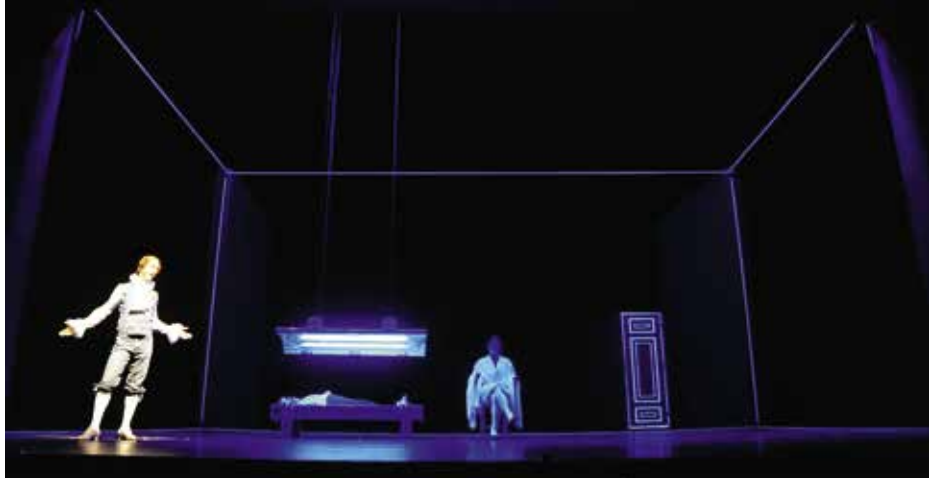
¹ Iris Abel: Das Licht definiert den Raum, BTR 2021.3. 16–19. o.

▶ A legjobb megoldás keresése

November elején a Saarländische Staatstheatert is utolérte a hír, hogy újra be kell zárni a színházat. Azt remélték, hogy csak átmenetileg, de december közepén világossá vált, hogy a nézők nélküli időszak hosszabb lesz, mint remélték. A karantén először nyomasztó volt, de aztán mindenki összeszedte magát, és a próbák novemberben és decemberben is folytatódtak. A színház művészeti vezetése úgy döntött, hogy azokat a produkcioikat, amelyeknél már folynak a próbák, – az észszerűség határain belül – befejezik. Az alapkérdés az volt, mennyire erőltessék a próbákat. A bemutatók előtti próbákra is szükség lenne, azonban a premierek időpontjait nem lehetett tervezni. A 2020-as évad végül a *Fehér ló fogadó* operett és a *Téli utazás* balettest főpróbáival véget is ért.

A *fősvény* műszaki próbái 2021. január 4-én kezdődtek. A sokszor játszott darabot szinte mindenki ismeri, de Saarbrückenben most egy különleges „fősvényt” akartak színre vinni. A színpadkép koncepcióját a díszlettervező egy optikailag rugalmas térként képzelte el. De materiális elemek használata helyett első gondolata a fény volt, esetleg lézer alkalmazásával vagy vetítéssel.

A díszlet- és színpadvilágítás tervezői zoom meetingek keretében gyakran „találkoztak” a műszaki csapattal, a különböző táruk vezetőivel, és számtalan telefonbeszélgetést folytattak. Ezenkívül tanulmányozták videomapping szolgáltatók kínálatát. Még 2020 októberében különböző tesztekkel végeztek a színpadon, köddel és vetítéssel kísérleteztek. Tudták, hogy egy teret nem lehet

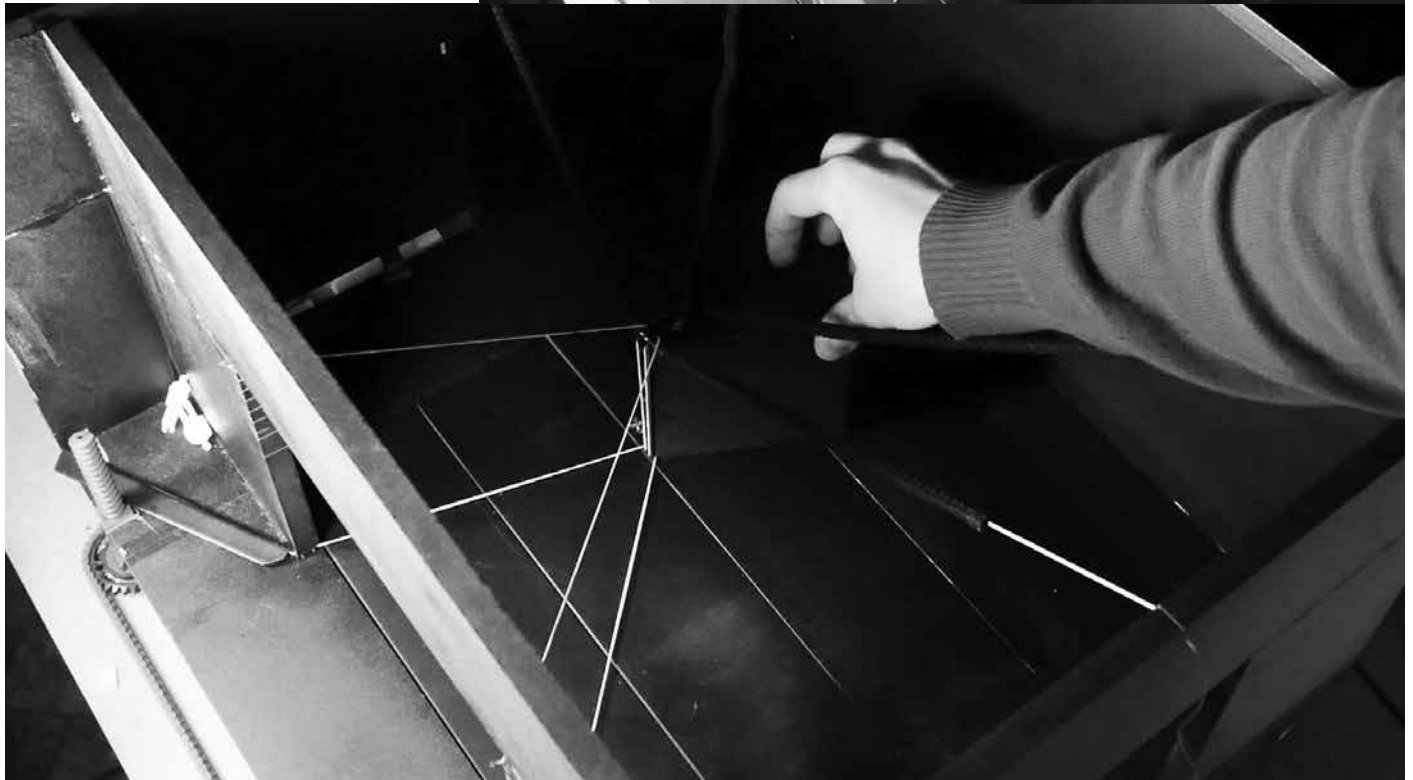

Világító ajtóköcsik egészítik ki és jelölik a tér határait és a falakat. Az üres tér vázából egy szobára lehet asszociálni

hagyományos UV lámpákkal térben realizálni, már csak azért sem, mert ezeknek a fényereje nem elégséges. A termódiosztásokat és az általuk elérni kívánt meglepetésszerű hatást a hagyományos UV fény nem teremti meg. A videomapping elképzelést pedig pénzügyi okok miatt hamar elvetették.

Terek a semmiből

A világító térkontúrokat végül fluoreszkáló, alacsony dinamikus tartományú műszál kötelekből fejlesztették ki, ezek által jött létre az elasztikus tér. Ha ezeket a köteleket megvilágítják UV fényvel, akkor úgy tűnik, mintha a tér a semmiből jönne létre. Egy vi-

Az előtér modellje a működőképes miniatűr mechanizmussal, amiből a kötelek hosszának változása meghatározható volt

A Mecanum kocsik távirányítható robotokhoz

lágító téglalap nyílik ki egy perspektivikus térben, különböző mélységekben.

A hatás érdekében a köteleket méterenként világítják meg egy dimmelhető LED-UV lámpával. Annak érdekében, hogy a köteleket a darab elején ne lehessen látni, és ezt követően mint rajzolt vonalak jelenjenek meg, a kötelek első métereit feketére burkolták, csak ezután következik a fehér, UV-fényre preparált felület. A kiválasztáshoz 2020. július elején számos mintát vizsgáltak meg. Végül az Estona cég négy kötelet gyártott le, egy 65 méterest, két 52 méter hosszút és egy 32 méterest. A kötél kiválasztása során a legfontosabb tulajdonságok a vastagság, a maximális húzóerő és az alacsony önsúly voltak, hogy a belógás a lehető legkisebb mértékű legyen.

A tér és az átváltozások hatását még jobban hangsúlyozó, mobil, világító kontúrokkal megrajzolt „ajtó” elemet mindig az aktuális tér szélére lehet kitalálni. A négy, belül megvilágított ajtókosci (alapterületük: két darab 1×3 m, egy 1,80×2 m és egy 1,30×3 m) a színészek színpadra történő be- és kilépését is lehetővé teszi. Ezenkívül még a zsinórpadlásról is belógattak két világító hengert, amelyek kívül fekete, belül fehér Molton anyagból készültek.

Két 5 m magas, mozgatható torony (háromszög alaprajzú hasáb) végzi a kötelek vezetését, és ezek szolgálják a rugalmas tér hátsó, vertikális térleinek lezárását. A tornyokban kapott helyet a kötelek feszesen tartását biztosító csörlőmechanizmus is. A Mecanum kocsikkal meghajtott tornyokat rádiótávvezérléssel irányítja két ember. A Mecanum rendszer lehetővé teszi a színpadkocsik szabad mozgását a színpadon, helyben tudnak fordulni, saját tengelyük körül forogni, és minden irányba vezérelhetők.

Hagyományos meghajtású kocsiknál a térképés lehetőségei erősen korlátozottak lettek volna, de a két, Gross Funk GmbH vezérlésű Mecanum kocsik belefért a költségvetésbe. A kocsik funkciójából kiindulva építették meg a tornyokat, ahonnan a kötelek kiindulnak. Annak érdekében, hogy a műszak koncentrálni tudjon a tornyok sokféle mozgására és az egyidejűleg mozgó süllyedőkre, az ajtókosci mozgását díszítők végzik. Biztonsági okokból több műszaki átépítési próbát kellett tartani, hogy minden gépkezelő begyakorolja az összes pódium és a Mecanum kocsik mozgását.

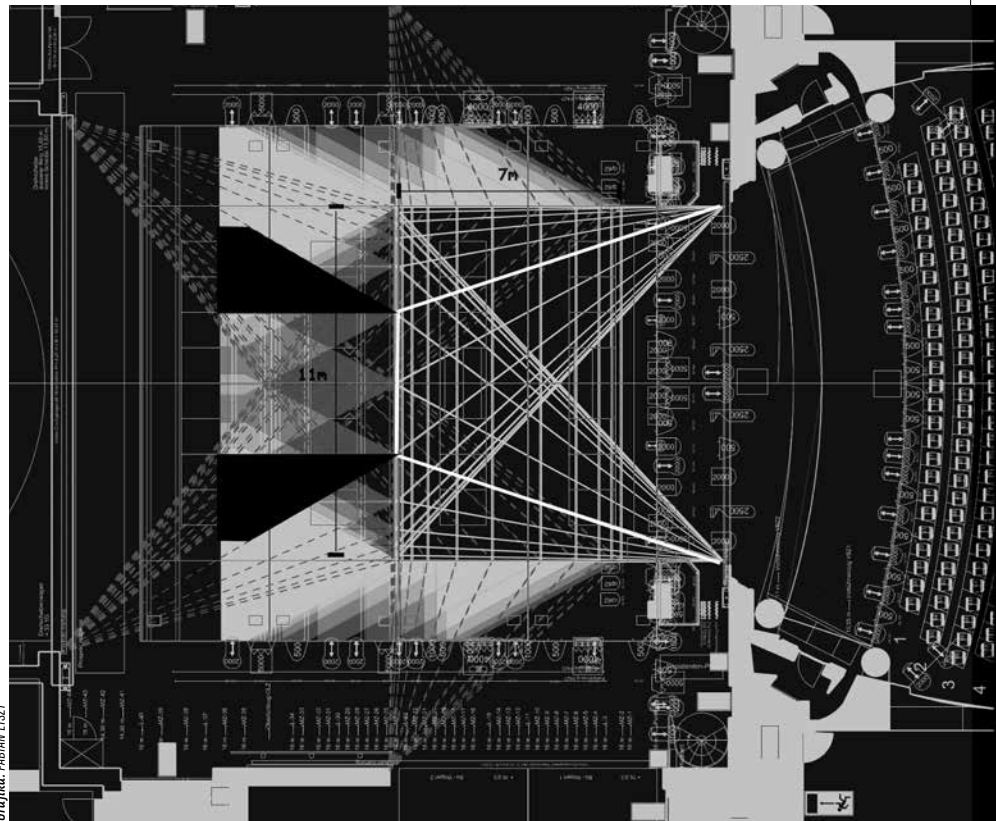
Fénytechnikai megoldások és effektek

A kötelek világításához Cameo Thunder Watch 600 UV-derítőket használtak. Ezeket a portálhídra és a díszlettartóra szerelték. Így nemcsak a színpadkép, hanem a jelmezek fluoreszkáló elemei is világítottak. A 16 LED-UV fényvetővel – ezek egyenként mozgathatók a színpadkép és az esemény igénye szerint – a teljes színpad UV fényben úszott.

A színpadkép hatásának fokozása érdekében az UV lámpák mellé a színpadtoronyba további Martin Mac Encore mozgó fejes fényvetőket helyeztek. A mozgó fényekkel világították meg a kötelek közötti területet, ezzel határolták be a szobát, illetve a jeleneteket. A váltás az új színpadképre gyorsan

folyamatosan oktatták és bevezették. Az átépítések tervezésénél is mindig ügyeltek a szükséges biztonsági intézkedések betartására. A próbákon a rendezők ellenőrizték a biztonsági előírások betartását.

Április 6-án végre zöldre váltott a lámpa. Április 8-án a *Fehér ló fogadó* és a *Téli utazás* bemutatásával nyitottak. Egy héttel később mutatták be a *Macbeth Underworld* című előadást. Ekkor a fertőzési adatok újra emelkedni kezdtek, így a nézőket csak negatív teszttel és maszkban engedték be a kijelölt ülőhelyekre, és az előadások mehetek tovább. *A fősvény* premierje április 23-án volt. Versenyt futottak az országos szintű „vészfékezéssel”, a színházak újbóli zárása egyre valószínűbbé vált, de végül az utolsó premiert is sikerült megtartaniuk.

Különböző kötélpozíciók a térben A fősvény színpadjának alaprajzán

történik, a játék nem szakadhat meg. Ezeket a nyitott színben zajló képváltásokat UV fényvel világítják meg, a jelenet elején a színpadkép meleg fehér fényre vált.

Újrakezdés a hat premier érdekében

Február elejére minden produkció készen állt a bemutatásra. A szinte naponta folytatott egyzetetéseknek köszönhetően igen jól és rövid átfutási idővel tudtak reagálni a változó feltételekre. Össze tudták hangolni a műhelyek gyártási folyamatait, a próbákat és a színház üzemeltetését a követelményeknek megfelelően. Mindig elő volt készítve a B-terv mellett egy C-, sőt D-terv is. Ezzel párhuzamosan alkalmazták – a Covid miatt – a munkavédelmi, higiéniai és fertőzésveszély-megelőzési előírásokat, ezeket

A *fősvény* Fabian Liszt által megálmodott, rugalmas díszletképeivel csak fantasztikus együttműködés révén jöhetett létre. A Staatstheater teljes társulata nagyon örülne, ha ismét telt ház előtt játszhatná. Ez azonban csak a járvány elmúltával válhat valóra.

Iris Abel

A BTR főszerkesztője

A fősvény előadása a Staatstheater Saarbrückenben
Rendező: Matthias Rippert
Színpadkép: Fabian Liszt
Színpadvilágítás: Karl Wiedemann
Jelmez: Johanna Lakner
Zene: Robert Pawliczek

EclProfile FWW

Változtatható fehér fényű LED profil.
Kimagasló fényáram, magas CRI

